

Nr 237.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förvärv för statens vattenfallsverks räkning av viss vattenrätt i Skellefte älv; given Stockholms slott den 7 maj 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustaf Andersson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 maj 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson.

Med skrivelse den 16 januari 1943 har *vattenfallsstyrelsen* underställt Kungl. Maj:t ett av styrelsen, under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande, med delägarna inom Arvidsjaurs sockenallmänning träffat, den 30 december 1942 och den 16 januari 1943 dagtecknat avtal om förvärv av till sockenallmänningen hörande vattenrätt i Skellefte älv.

Det ifrågavarande avtalet torde såsom bilaga få fogas vid statsrådsprotokollet (*Bilaga A*).

Sockenallmänningen ifråga är belägen å älvens vänstra strand och sträcker sig med en längd av omkring 18 kilometer från länsgränsen mot Västerbotten till kronoparken Skattån, belägen 1 kilometer öster om den punkt där vatten-

draget med samma namn har sitt inföde i Skellefte älv. På denna sträcka bildar älven följande vattenfall, uppifrån räknat: Sandforsarna, Järvfallet, Grubb-fallet, Gallejaurefallet och Storholmsforsen. Den på allmänningen belöpan-
 deln av den sammanlagda fallhöjden för dessa forsar utgör cirka 56.5 meter enkel strand, motsvarande omkring 13,000 niomånaders hästkrafter.

Angående förutsättningarna för utnyttjande av den vattenrätt, som genom avtalet skulle förvärfvas, anför vattenfallsstyrelsen följande.

Utförda undersökningar visa, att förutsättningar finnas för anläggande av en ur utbyggnadssynpunkt gynnsam kraftstation vid Järvfallet, i vilken anläggning skulle sammanföras såväl Grubb- och Gallejaurefallen som nedre delen av Sandforsarna. Anläggningens fallhöjd torde icke komma att understiga 30 meter. Av de återstående fallen är jämväl Storholmsforsen ur utbyggnadssynpunkt gynnsam, under det att den resterande delen av Sandforsarna troligen med mindre fördel låter sig utnyttjas. I egenskap av ägare till betydande delar av den mitt emot sockenallmänningen varande högra stranden av Skellefte älv förfogar kronan redan tidigare över en fallhöjd å cirka 38 meter enkel strand i fallsträckan. Härav äro cirka 30 meter belägna inom gränserna för den planerade anläggningen vid Järvfallet, 6 meter i Storholmsforsen och endast 2 meter i övre delen av Sandforsarna.

Beträffande innebörden av det träffade avtalet innehåller vattenfallsstyrelsens skrivelse följande redogörelse.

I ersättning för den överlåtna vattenrätten hava allmänningsdelägarna betingat sig ett kontant belopp av 50,000 kronor samt därjämte frikraftleverans, som valfritt för delägarna skall utgöra antingen 200 kilowatt, levererade vid 20,000 volts spänning i Abborrträsk, eller 350 kilowatt som, efter uppförande av kraftstation för utnyttjande av den överlåtna vattenrätten, tillhandahålles vid generatorspänning vid denna kraftstation. Vattenfallsstyrelsen skall snarast möjligt anordna leverans av frikraften i Abborrträsk samt bygga härför erforderlig kraftledning, dock är styrelsen icke skyldig att utföra ledningen, så länge brist inom landet råder på elektrisk ledningsmateriel, och ej heller innan ett distributionsföretag bildats för elektrifiering av Arvidsjaurs socken samt styrelsen med detta företag träffat avtal angående kraftleverans. Intill dess kraftleveransen i Abborrträsk påbörjas, skall styrelsen till allmänningsdelägarna erlægga en årlig avgift av 25,000 kronor. Om den vid Järvfallet planerade kraftstationen mot förmodan skulle förläggas utom Arvidsjaurs socken, skall styrelsen dessutom erlægga ett belopp av 200,000 kronor, vilket belopp skall utbetalas, när kraftstationen färdigställes. Anledningen till sistnämnda utfästelse är, att vattenfallsstyrelsen icke, på sätt allmänningsdelägarna önskat, velat definitivt binda sig för en placering av kraftstationen inom socknen. Det totala vederlaget till allmänningsdelägarna kan, bortsett från beloppet å 200,000 kronor, ur vattenfallsstyrelsens synpunkt värderas till cirka 330,000 kronor, vilket per niomånadershästkraft motsvarar 25 kronor 50 öre.

Det bör anmärkas, att vattenfallsstyrelsen vid sidan om det till allmänningsdelägarna lämnade anbudet i förhållande till det blivande distributionsföretaget iklätt sig vissa förpliktelser, motsvarande vad vattenfallsstyrelsen annorstädes inom lappmarken plägat åtaga sig för att underlätta bygdeelektrifiering.

Med avseende å storleken av det vederlag, som vattenfallsstyrelsen enligt avtalet utfäst, erinrar styrelsen att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 no-

vember 1941 bifallit en av styrelsen gjord anhållan om inköp av andelar i den ävenledes i Skellefte älv belägna Bastuselsforsen. Det erlagda priset vid detta inköp hade uppgått till 11 kronor 50 öre per niomånadershäftkraft. Prisskillnaden förklarades därav, att sockenallmännings vattenrätt genom sitt gynnsammare läge kunde bliva föremål för tidigare utbyggnad än Bastuselsforsen, vidare av vattenfallens bättre läge i förhållande till kommunikationsleder samt slutligen av den konkurrens om förvärv av välbelägna vattenfall, som på senare tid drivit upp priserna på vattenkraft.

Efter det nu ifrågasatta förvärvets genomförande komme kronan, framhåller vattenfallsstyrelsen, att förfoga över all vattenrätt i de värdefullaste delarna av här ifrågavarande älvsträcka samt erhålla majoritet inom älvsträckan i övrigt. De villkor, på vilka uppgörelse med allmäningsdelägarna kunnat erhållas, borde enligt styrelsens uppfattning med hänsyn till åberopade förhållanden kunna godtagas.

Med hänvisning till det anförda har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte

dels för vattenfallsstyrelsens del godkänna det med Arvidsjaurs allmäningsdelägare ingångna köpeavtalet,

dels av det av riksdagen beviljade anslaget för inköp av vattenfall och fastigheter anvisa ett belopp av 50,000 kronor till gäldande av den överenskomna kontantersättningen,

dels ock förordna, att den genom avtalet förvärvade fasta egendomen ställes under vattenfallsstyrelsens förvaltning.

Den årliga avgift, som enligt avtalet skall utgå intill dess leveransen av frikraft i Abborrträsk kan taga sin början, samt de med frikraftleveransen förenade kostnaderna har vattenfallsstyrelsen förklarat sig ha för avsikt att gälda av tillgängliga driftmedel.

Det må här framhållas, att jämväl allmäningsdelägarnas beslut angående försäljning av vattenrätten författningsenligt för sin giltighet kräver Kungl. Maj:ts godkännande. Delägarnas å allmäningsstämma den 17 september 1942 fattade beslut om antagande av vattenfallsstyrelsens anbud angående förvärv av vattenrätten överklagades hos länsstyrelsen i Norrbottens län. Genom utslag den 8 januari 1943 lämnade länsstyrelsen, enär i målet icke visats att det överklagade beslutet på grund av bestämmelserna i 65 § lagen den 17 juni 1938 om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna vore ogiltigt, besvären utan bifall. Sedan besvären fullföljts hos Kungl. Maj:t, har regeringsrätten enligt utslag den 9 april 1943 på den av länsstyrelsen anförda grunden och då frågan om lämpligheten av ifrågavarande försäljning ej kunde i förevarande ordning komma under Kungl. Maj:ts bedömande, ej funnit skäl göra ändring i det slut, vartill länsstyrelsen i målet kommit. Av allmäningsdelägarna hos Kungl. Maj:t gjord hemställan om godkännande av delägarnas försäljningsbeslut har denna dag bifallits av Kungl. Maj:t i statsrådet.

Departements-
chefen.

Av vad vattenfallsstyrelsen i sin förevarande skrivelse anfört framgår, att gynnsamma förutsättningar äro för handen för utbyggande av den vattenkraft, som styrelsen genom det föreliggande avtalet skulle förvärva. Om det avsedda förvärvet genomföres, skulle kronan komma att förfoga öfver de ur vattenkraftssynpunkt värdefullaste delarna av ifrågavarande älvsträcka samt erhålla majoritetsställning beträffande älvsträckan i övrigt. Jag anser med hänsyn härtill önskvärt, att förvärvet kommer till stånd. Då de i avtalet innefattade villkoren synas mig vara av beskaffenhet att kunna godtagas, tillstyrker jag avtalets godkännande.

Den i avtalet bestämda kontanta köpeskillingen utgör 50,000 kronor. Härtill kommer emellertid en kraftleverans av sådan omfattning, att det totala vederlaget överstiger det belopp av 100,000 kronor, inom vilket Kungl. Maj:t under tid då riksdagen är samlad äger befogenhet att utan riksdagens hörande meddela beslut om inköp av vattenfall och fastigheter för statens vattenfallsverks räkning. Med hänsyn härtill måste det träffade avtalet underställas riksdagens godkännande. Den kontanta köpeskillingen torde emellertid, såsom vattenfallsstyrelsen förutsatt, kunna bestridas av anslaget till inköp av vattenfall och fastigheter, och särskilda medel behöva alltså icke äskas för ändamålet.

Vattenfallsstyrelsen har förutsatt, att den årliga avgift, som enligt avtalet skall utgå till allmäningsdelägarna intill dess leverans av frikraft kan taga sin början, skall bestridas av vattenfallsverkets driftmedel. Häremot har jag intet att erinra.

Enligt mellan vattenfallsstyrelsen och allmäningsdelägarna träffad överenskommelse har den i § 8 av avtalet angivna fristen för avtalets godkännande framflyttats till den 30 juni 1943.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det vid statsrådsprotokollet fogade avtalet angående förvärv för statens vattenfallsverks räkning av viss vattenrätt i Skellefte älv.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

Bilaga A.

Mellan Kungl. Vattenfallsstyrelsen, här nedan kallad Styrelsen, å ena, samt Delägarna i Arvidsjaurs sockenallmänning, här nedan kallade Delägarna, å andra sidan, har träffats följande

K ö p e a v t a l

§ 1.

Delägarna överlåta och försälja härigenom till Styrelsen från den dem tillhöriga enligt avvitringsutslag den 30 juni 1883 för Delägarnas gemensamma behov avsatta sockenallmännings en 200 meter lång och 10 meter bred strandremsa utmed Skellefte älv. Den överlåtna strandremsan, vars bredd skall räknas från vegetationsgränsen, är belägen å den s. k. Storholmen och gränsar i söder till Skellefte älv, i väster och norr till sockenallmännings och i öster till länsgränsen mot Västerbotten.

§ 2.

Det försålda området skall genom avstyckning fränskiljas sockenallmännings, varvid all till allmännings hörande rätt till vatten, vattenkraft och fiske i Skellefte älv skall tilläggas avstycknings, vilken därjämte skall erhålla rätt till nödig utfartsväg.

§ 3.

I ersättning för vad sålunda försålts åtager sig Styrelsen att till Delägarna kostnadsfritt för all framtid leverera elektrisk kraft — ersättningskraft — enligt följande villkor.

a) Ersättningskraften skall valfritt för Delägarna utgöra *antingen* tvåhundra (200) kilowatt, som Styrelsen tillhandahåller vid 20,000 volts spänning vid utledning från den uppmättningsstation, som Styrelsen uppför invid Abborrträsk inom Arvidsjaurs socken, *eller*, efter uppförande av kraftstation för utnyttjande av den överlåtna vattenrätten, trehundra femtio (350) kilowatt, som Styrelsen tillhandahåller vid generatorspänning vid utledning från denna kraftstation. Kraften skall utgöra prima kraft och tillhandahållas i form av trefasig växelström om normalt 50 perioder per sekund.

Styrelsen tillhandahåller därjämte reaktiv effekt intill ett belopp, som i kilovar räknat, motsvarar sjuttiofem (75) procent av den enligt ovan tillhandahållna aktiva effekten.

b) Delägarna förbinda sig att försälja den av Styrelsen levererade ersättningskraften till företag eller sammanslutning, som bildas för elektrifiering av Arvidsjaurs socken och som jämväl kan utöver ersättningskraften uttaga annan kraft direkt från Styrelsen. Ersättningskraften skall därvid tillhandahållas distributionsföretaget vid den ovan i a) angivna leveranspunkten vid Abborrträsk och får användas för distribution endast inom Arvidsjaurs socken.

Den av Delägarna försålda ersättningskraften skall anses utgöra botten delen av Styrelsens till Delägarna och distributionsföretaget totalt levererade kraft.

c) Styrelsen förbinder sig att, när ersättningskraften utgår enligt det förstnämnda i a) angivna alternativet med tvåhundra (200) kilowatt i Abborrträsk, icke uttaga högre avgift för den utöver ersättningskraften till distributionsföretaget levererade kraften än skillnaden mellan å ena sidan avgiften för totala

kraftleveransen enligt den av Styrelsens normalt inom Norrbotten tillämpade taxor, som distributionsföretaget väljer, och å andra sidan en beräknad avgift för den av Delägarna levererade kraften, bestämd på följande sätt.

Om distributionsföretaget väljer Styrelsens normala industritaxa eller den s. k. norrländska bygdetaxan, bestämmas den beräknade avgiften med i h) angivet undantag enligt följande:

Fast avgift	2,500 kr/år
Effektavgift.....	50 kr/ kWår
Energiavgift	
för energi intill 500,000 kWh/år	2 öre/kWh
» » därutöver	1.5 »
dock att energi utöver ett energibelopp svarande mot 4,000 timmars utnyttjningstid per år för bottenkraften betalas med	1 »
Tilläggsavgifter enligt nedan.	

Om distributionsföretaget väljer den s. k. norrländska industritaxan, bestämmas den beräknade avgiften med i h) angivet undantag enligt följande:

Fast avgift.....	400 kr/år
Effektavgift	132: 50 kr/kWår
Tilläggsavgifter enligt nedan.	

Därest under något kalenderår medelvärdet av Socialstyrelsens levnads-kostnadsindex med 1914 som basår överstiger tvåhundra (200), ökas samtliga de ovan angivna avgifterna för ifrågavarande år med

antingen fyra tiondels (0.4) procent för varje hel enhet, varmed nämnda medelvärde överstiger etthundraåttio (180)

eller — om detta leder till lägre tillägg — dels tjugofem hundraåttio (0.25) procent för varje hel enhet, varmed nämnda medelvärde överstiger etthundraåttio (180), dels ett hundraåttio (0.01) öre per kilowattimme för varje hel krona, varmed medelvärdet av prisen per metrisk ton stora ångkol cif ostkusthamn enligt Kommerskollegii Kommersiella Meddelanden under ifrågavarande år överstiger tjugofem (25) kronor.

Delägarna förbinda sig att icke uttaga högre avgift av distributionsföretaget för den försålda kraften än den ovan i tredje och femte styckena angivna beräknade avgiften inklusive tilläggsavgift enligt de angivna grunderna.

d) När ersättningskraften utgår enligt det sistnämnda i a) ovan angivna alternativet med trehundraåttio (350) kilowatt vid kraftstationen, äga Delägarna rätt att fritt överenskomma om priset för den försålda ersättningskraften, som då torde komma att fastställas på basis av priset på bygdekraft från kraftstationen. Bestämmelserna enligt c) äga i detta fall icke tillämpning.

e) Styrelsen skall anordna sådan mätning av distributionsföretagets uttagning, att den av Delägarna försålda bottenkraften kan för sig bestämmas. Bottenenergien skall utgöra den energi, som uttages intill den av Delägarna levererade effekten betraktad som subtraktionsgräns.

f) Styrelsen skall snarast möjligt anordna leverans vid Abborrträsk och utföra den härför erforderliga kraftledningen; dock är Styrelsen icke skyldig att utföra nämnda kraftledning så länge brist inom landet råder på för linjen erforderlig ledningsmateriel och icke heller innan distributionsföretaget blivit bildat och överenskommelse mellan detta och Styrelsen träffats angående kraftleverans enligt Styrelsens normala villkor.

g) Delägarna äga rätt att, sedan den under a) omförmälda kraftstationen blivit färdigställd, tre månader efter skriftlig anmälan till Styrelsen övergå till leverans enligt det senare i a) angivna alternativet. I detta fall skall den kraftledning, varmed den av Delägarna försälda kraften överföres från kraftstationen till Abborrträsk, utföras på sådant sätt, att jämväl Styrelsens leverans till Distributionsföretaget kan överföras, varvid Styrelsen betalar härvid uppkommande merkostnad.

h) Därest ändring av Styrelsens i c) angivna normala industritaxa, norrländska bygdetaxa respektive norrländska industritaxa vidtages, skall samtidigt motsvarande ändring göras beträffande den i c) angivna beräknade avgiften och i anslutning därtill den avgift, som Delägarna äga rätt att enligt c) sista stycket uttaga av distributionsföretaget.

i) Intill kraftleveransens påbörjande erlägger styrelsen till Delägarna efter utgången av varje kalenderår ett belopp av tjugufemtusen (25,000) kronor, vilken betalningsskyldighet skall räknas från och med den dag detta avtal blivit av Kungl. Maj:t godkänt. Dessutom erlägger Styrelsen en engångsersättning av femtiotusen (50,000) kronor, som utbetalas omedelbart efter avtalets godkännande enligt ovan. Innan utbetalning sker av ovannämnda ersättningsbelopp skola Delägarna likväl hava styrkt, att området varken besväras av penninginteckningar eller andra inteckningar av beskaffenhet att hindra Styrelsen att fritt förfoga över det försälda området jämte tillhörande vattenrätt.

k) Om den av Styrelsen för utnyttjning av vattenkraften i Järv-, Grubb- och Gallejaurefallen samt nedre delen av Sandforsen uppförda kraftstationen förlägges utom Arvidsjaurs socken och icke blir taxerad inom nämnda socken, erlägger Styrelsen till Delägarna ett belopp av tvåhundra tusen (200,000) kronor, vilket belopp skall utbetalas sedan den ifrågavarande kraftstationen färdigställts.

§ 4.

Tillträde till det försälda området skall äga rum så snart detta avtal blivit av Kungl. Maj:t godkänt.

§ 5.

Kostnaderna för lagfart och avstyckning av det försälda området skola betalas av Styrelsen ensam.

§ 6.

Så snart det försälda området blivit särskilt för sig taxerat, ansvarar Styrelsen för alla skatter och onera, som påföras detsamma. I tiden dessförinnan åvilar denna skyldighet Delägarna.

§ 7.

Delägarna förbehålla sig rätt att nyttja det till den försälda fastigheten hörande fisket i Skellefte älv, så länge detta icke enligt Styrelsens beprövande hindrar eller fördyrar utnyttjandet av vattenkraften i älven, eller fisket på grund av föreskrift, som meddelas i samband med laga tillstånd till utförande av kraftverksanläggningen i älven, måste upphöra.

§ 8.

Styrelsen undertecknar detta avtal under förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande, vilket godkännande skall lämnas senast den 31 mars 1943.

Därest Kungl. Maj:t icke skulle inom den här ovan bestämda tiden hava godkänt detta köpeavtal, är detsamma förfallet, utan rätt till skadestånd å någondera sidan.

Härav äro två likalydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den 16 januari 1943. Arvidsjaur den 30 december 1942.

KUNGL. VATTENFALLSSTYRELSEN

ARVIDSJAURS ALLMÄNNINGS-
STYRELSE

W. Borgquist

Karl Nordlund

Fr. Malm

Sven Carlsson

Hugo Fjellström

Eugen Lindström

Eldor Fällman